

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Skorstensfejeren

NATIONALMUSEETS 3. AFDELING

INDUSTRI-, HÅNDVÆRKER- OG
ARBEJDERUNDERSØGELSERNE

1953

FØRSTE UDGAVE, 2 TUSIND EKSEMPLARER, 1952.

ANDEN UDGAVE, 2 TUSIND EKSEMPLARER, 1953.

Billedet på titelbladet:

CARL WENDEL SOM LÆRLING

Slutvignetten:

CARL WENDEL SOM MESTERSVEND

EFTERFØLGENDE er et uddrag af skorstensfejermester Carl Wendels beretning om hans liv og hans fag. Det dækker stort set afsnittene *bydreng* og *læreår*, og er her gengivet, ganske som det blev fortalt, idet Carl Wendels beretning blev optaget på Beocorder og nedskrevet efter stålbandet. Herved er den særprægede fortælleform blevet bevaret.

Beretningen blev første gang udsendt januar 1952 som nytårshilsen til arbejdsundersøgelsesvenner og bekendte og som et eksempel på det materiale, der er blevet indsamlet til belysning af det gamle håndværk.

Interessen for bogen var så stor, at hele oplaget blev udleveret i løbet af få uger. Beretningen blev genoptrykt som feuilleton i dagblade, den blev anvendt som fri læsning i skolerne, og den blev efterspurgt fra Amerika, hvor man ikke har rigtige skorstensfejere, og hvor man i alle tilfælde ikke har forstået ret meget af bogens københavnske sprog. Der har siden stadig været efterspørgsel, hvorfor vi nu har ladet beretningen genoptrykke og sende i boghandlen.

Kbb., febr. 1953.

D. YDE-ANDERSEN

Skorstensfejeren

JEG er født den 26. juni 1883 i Kristianstad i Sverige. Udenfor ægteskab. Moderen var 16 år, og faderen var 17 år. Jeg blev opdraget hos min bedstemor og min bedstefar, og min mor, hun rejste til Amerika i 1887, men strandede i København. Siden opholdt hun sig der. Og så var jeg altså alene hos min bedstemor og min bedstefar til jeg var 9 år.

Min bedstemor, hun gik ud og vaskede for folk, og min bedstefar, han var instrumentsliber, i det hele taget skærsliber. Han havde en omnibus, hvor han havde sine sten og sine polerapparater i. Den holdt på torvet i Kristianstad. Han tjente ret gode penge; f. eks. når der var marked, så kom alle bønderne med deres barberknive og den slags; men alt det, det gik til spiritus. Han var ret forfalden til sidst og gik hen og kom af dage, ulykkeligt af dage. Men da bedstefar nu var død, så kneb det for min bedstemor at klare mig. Når hun var ude og vaske, så havde hun vist omkring een krone og femogtyve for sådan en tørn. Det varede i reglen fra klokken 4 om morgenen og til en 10-11 om aftenen. Så hun havde altså sat sig i forbindelse med min mor – hun var imidlertid blevet gift her i København – og enden på det blev jo så, at jeg skulle herover hos min mor.

MIN stedfar, han arbejdede på møllen i Kastellet. Han var sommermand. Han arbejdede 9 måneder om året, og det var i sommersæsonen. Da havde han 13,70 kr. om ugen, så det var jo ikke en herregård. Så da jeg havde været her en kort tid, skulle jeg ud og have en byplads. Jeg rendte jo rundt og søgte efter de her pladser fra avisen; men når jeg kom et eller andet sted og spurgte: »Får jag fråga, är det här, ni skall ha en springpojke?« så sagde de: »Kan du komme ud!« og så forsvandt jeg, og jeg fik ingen byplads. Til sidst fik jeg plads hos to gamle damer ude i Kalkgården, ude i enden af Løgstørgade. Jeg skulle gå med hatte der-

udefra og ind hos Børresens hatteforretning i Pilestræde, og dem fik jeg i en stor spånkurv. Der lå i reglen to rækker hatte, der var pyntet med kulørte bånd. Det var de engelske, flade hatte. Så fik jeg andre hatte og bånd med fra Pilestræde, og så skulle jeg gå tilbage med dem ud i Kalkgården. Det havde jeg 75 øre om ugen for, og så skulle jeg komme om søndagen og hente brød og fløde til de her to gamle damer. Det fik jeg 25 øre ekstra for. Det var 1 kr. om ugen, jeg havde for det arbejde; men jeg tror nu, jeg sled mere fodtøj, end det kunne betale sig. Men jeg var der et stykke tid for at lære gaderne at kende og sproget. Der var så en dag, at det var en piv orkan, og jeg kom med hattene inde fra firmaet. Da jeg kom til Lille Triangel, så må der have været en hvirvel, og den tog alle hattene op af kurven, så de gav sig til at løbe i alle retninger – de her flade, engelske hatte. Og de blå og røde bånd, de hængte på lygtepælene og flagrede, og jeg stod midt i hele dette virvar og flæbede. Men efterhånden fik jeg jo samlet mig sammen og også hattene og de her bånd, og fik dem nogenlunde i kurven igen; men så var det jo forbi, da jeg kom derud.

Så kom der bud ud på skolen, om de ikke kunne få en frisk dreng. Det var hos en læderhandler i Slagelsegade. Ja, jeg fik også pladsen, det var altså i 1892, og jeg blev med det samme spændt for en trækvogn og skulle ned til Kvæsthusbroen og hente læder. Det begyndte i det små, sådan med et par ruller i den her trækvogn; men efterhånden som læderhandleren opdagede, jeg kunne trække mere end 2, så fik jeg 3 på, og det endte med, jeg havde 5 ruller læder på vognen til sidst. Når jeg kom ned til arbejderne på Kvæsthusbroen og skulle have læsset vognen, så sagde de: »Så, nu kommer nordbaggen.« Det var et forfærdeligt slid, især om vinteren, når man havde et par fladbundede træsko på, og brolægningen på Skt. Annæ Plads, den var ikke særlig god, og det var den heller ikke op igennem St. Kongensgade forbi den gamle Husarkaserne, og Østerbrogade ud for Garnisons Kirkegård var heller ikke for køn. Det skete jo sommetider, at læderet gled, og vognen vippede bagover med mig, og jeg hængte mellem stængerne. Hvis jeg tog kasketten af og gik hen og spurgte en eller anden, om de lige kunne hjælpe mig at vippe denne her vogn over, så lød svaret: »Nej, Gud vil vi ej. De kan jo

tage voksne folk til den slags arbejde.« Så måtte jeg vente, til der kom en politibetjent. Så hankede vi op i det og skubbede læderet så meget frem, så jeg kunne fortsætte. Når jeg så kom hjem i Slagelsegade, så skulle jeg spise min frokost, og imidlertid sorterede læderhandleren det her læder, jeg var kommet hjem med. Og når det var sorteret, blev der læsset på vognen igen, og så skulle jeg køre ud med resten på Svane-mosegårdsvej til en skotøjsfabrik, og så tilbage igen, og der skulle fart på; for jeg skulle være i skole kl. 1. Men jeg er heldigvis aldrig kommen for sent i skole. Ja, hos læderhandleren var jeg så i 4 år. Så en dag havde jeg været på Kvæsthusbroen som sædvanligt og hente læder; men gaderne var i sådan en forfatning, så det varede længe, inden jeg kom hjem med køretøjet, så får jeg en salut, straks jeg kommer ind ad døren: »Sikken en tid og blive væk. Jo større du bliver, jo mere doven bliver du.« »Ja, jeg kan ikke gøre det hurtigere. Nu har De lovet mig en ny trækvogn i de 4 år, jeg har været her, men jeg har ikke fået nogen endnu. Fjederen knækkede, og kassen slæber på hjulet, så jeg kan ikke lave det anderledes.« »Er du fræk, din lømmel?« Så fik jeg et par flade øretæver, og så blev daleren, jeg skulle have i ugeløn, smidt hen på gulvet til mig, og så ud af lemmen. Det var i utide, jeg var kommet derfra. Om fredagen – det var ellers pengedag, og jeg tror nok, det var om onsdagen, jeg kom derfra – så var jeg kommet i seng, så siger jeg: »Ja, jeg skal ikke komme hos læderhandleren mere.« »Nå,« siger min mor, »hvad har du så lavet?« Jeg havde ikke lavet andet end sådan og sådan, og så fortalte jeg, hvordan det var gået til. »Nå, ja, men du kan jo nok få dig en anden plads inden altfor længe?« Ja, det kunne jeg jo selvfølgelig.

Jeg fik plads hos en professor Skat Petersen på Gl. Kalkbrænderivej. Der var jeg en vinter. Han havde 12 børn. En, der var arkitekt, og en, der var garderløjtnant, og så resten fordelt jævnt nedad til vuggen. Der pudsede jeg i reglen 12-14 par sko hver morgen, og så bar jeg 12 kasser koks op. Når jeg var færdig med det, så stod der en kop the med en 10-12 stykker margarinemad til. Det var 8 kr. om måneden, så det var bedre end hos læderhandleren. Jeg var i reglen færdig ved 10-tiden om formiddagen; men jeg skulle være der kl. 5½ om morgenen.

Så kom jeg hos en gipser og forgylder i Gothersgade. Det var en tysker. Jeg kan ikke huske, hvad han hed; jeg var der nemlig ikke så længe. Den første dag, jeg var der, skulle jeg sigte gips, og det støvede jo sådan, så da jeg kom hjem, lignede jeg en kridtfigur. Så siger min mor: »Ja, det kan ikke gå dette her, at du ødelægger et sæt tøj på den måde. Det må du sige til ham, at det må du ikke have noget med at gøre.« Nå, ja, han sagde bare, at det ikke var hver dag, det var bare engang imellem, det skete, og så kunne jeg jo tage et forklæde på, eller sådan noget lignende. Men så skulle det her gips jo laves til en slags vælling, sådan at det var til at betrække trælistes med til rammer. Så siger han, jeg skulle gå ned og hente en valse nede hos fru, og nu talte han så gebrokkent, så jeg kunne ikke forstå, hvad det var, han sagde. Så kom jeg jo ned hos fru, og så siger jeg: »Jeg skulle have en valse mælinneløv.« Hun kunne ikke blive klar på det, så jeg kom op igen og sagde, at det havde hun ikke. Så gentog han det, og jeg kom ned igen og skulle have det her mælinneløv. Nu bagefter kan jeg godt forstå, at det har været en valse med lindeløv på; men han sagde det ud i sådan en køre, så jeg ikke kunne forstå det. Da jeg kom op igen og sagde, at det havde hun ikke, så blev han så gal i hovedet, så han jagede mig væk med det samme, og glad var jeg.

Så fik jeg en plads nede hos en klædegrosserer. Holm tror jeg, det var, han hed. Nede i Nyhavn. Jeg sad det meste af dagen oppe på brændekassen og ventede. Når så der kom klæde på toldboden, så skulle jeg ned at hente de her klæderuller; men det skete altid, lige før jeg skulle til at have fyraften. Når vi så havde fået det hjem, så skulle jeg hele København rundt hos alle skrædderfirmaer med en konvolut med prøver af det her stof, så de kunne se, hvad det var, der var kommet i land. Nå, men det var altid sent på dagen, og jeg gik til præst, så siger jeg til grosserer: »Ja, det kan ikke hjælpe noget, at det trækker så længe ud; for så kommer jeg for sent til præsten.« »Skid du præsten et stykke,« sagde han. Og jeg kom for sent. Så da jeg kom hjem, fortalte jeg jo min far, at grosserer havde sagt sådan og sådan. »Der skal du ikke komme mere,« sagde han. Nå, så blev jeg væk og fik en anden plads, og imidlertid blev jeg konfirmeret.

Da jeg så var blevet konfirmeret, fik jeg plads i et elektrisk firma, der hed Ludvig Lund i St. Regnegade. Der fik jeg 7 kr. om ugen, og så tjente jeg en del på overarbejde, så jeg kunne sommetider tjene op til en 14–15 kr. om ugen. Men jeg måtte jo komme hjem og aflevere hver en rød øre. Jeg prøvede på at gemme dem rundt omkring i foret og sådan noget lignende; men det var lige meget, hvor jeg havde gemt dem, så havde min moder fundet de her par øre, jeg havde stukket til side. Dengang jeg var hos elektrikerens, fik jeg en god pakke mad med. Der var vist 12-14 stykker i den her pakke, sommetider var der rullepølse på dem alle sammen. Så fik jeg penge til $\frac{1}{2}$ pot skummet mælk hver dag, og så fik jeg 5 øre to gange om ugen til 2 Djok (Duke) cigaretter. Det var altså 4 cigaretter om ugen. Og så måtte jeg købe Jordans revue, Revyen som den hed. Den skulle jeg købe to gange om ugen – den kostede 4 øre – og det var på den betingelse, at jeg kom hjem og afleverede den til min moder, så hun kunne læse den bagefter. Men så kunne jeg ingen søndagspenge få, nu havde jeg jo soldet rigeligt i ugens løb. Nå, men jeg blev jo ked af dette her, at jeg ikke kunne få et par øre, f. eks. om søndagen, når vi skulle i vandet, så jeg fandt et sted, hvor jeg kunne gemme lidt penge, når jeg havde fået løn. Og så om søndagen, når jeg skulle i vandet med kammeraterne, havde jeg en 50-75 øre. Det var jo i og for sig mange penge, og det kunne min mor ikke konstatere, så det gik meget godt. Men så havde jeg engang købt en æske cigaretter til at have sådan til støtte for de her 4, jeg fik i forvejen. Den havde jeg givet 1 kr. for, og den stod nede i bunden af klædeskabet. Det kaldtes min skuffe. Så en dag skulle min mor finde dette her kravetøj, flip og bryst ud i eet, det skulle til vask, og så finder hun den her æske cigaretter. »Hvad er det, du har der?« »Ja, det er en æske cigaretter, jeg har købt for at have sådan lidt i beredskab.« Men det skulle jeg aldrig have sagt; for jeg fik en farlig salut. »Nu går sådan en lømmel og køber for 1 kr. cigaretter, mens vi går her og suger på labben.« »Ja,« siger jeg, »det er kedeligt, men I kan jo gøre ligesom jeg og arbejde.« Ja, så fik jeg jo nogen over nakken med det resultat, at jeg sagde, at jeg ikke ville være derhjemme længere. »Hm, hvor mon sådan en skidebuks vil gå hen?« Ja, det fandt jeg nok ud af. Så havde jeg læst i avisen, at de søgte en skorstensfejerlærling ude

på Amagerbrogade, og så gik jeg derud og spurgte, om jeg kunne komme i lære. Så kom der en gammel skorstensfejermester ud og sagde: »Se, hvad vil du?« »Ja, jeg ville gerne i lære, hvis det kunne lade sig gøre.« »Ja, det kan du sgu godt komme. Men ser du, der skal underskrives en kontrakt, og der må dine forældre med.« »Nå,« siger jeg, »det er måske ikke så godt; men nu skal jeg prøve at høre, hvad mine forældre siger.« Så gik jeg hjem og sagde :»Ja, jeg kan godt komme i skorstensfejerlære. Så er I fri for mit besøg her. Der får jeg kost og logi og renlighed og klæder.« »Ja, det bliver du nok ked af.« Nå, men enden på det blev jo, at jeg kom derud, og kontrakten blev underskrevet. Læretiden var 5 år, men først skulle jeg stå 3 måneder på prøve. Mester skulle sørge for kost, logi, renlighed og klæder, og for nat- og søndagsarbejde skulle jeg have 200 kroner, når jeg blev udlært.

*

JEG begyndte så som skorstenfejerlærling i marts måned 1898. Det gik jo meget godt de første par dage, men så skulle vi ned og feje en dampkedel hos Løwener på hjørnet af Lille Søndervoldstræde og Dronningensgade, og den var ikke fri for at være lidt varm. Der var ild i asken. Så havde jeg en ældre lærekammerat, han havde sadistiske tilbøjeligheder; for når han opdagede, jeg kunne krybe derind uden og sådan særlig og jamre mig, så tog han mig i hælene og stak mine tæer ned i den her gloende aske. Så han havde nær gjort mig ked af dette her skorstensfejeri. Og skulle jeg krybe igennem en skorsten, så kunne han godt finde på at gå ind og lægge lidt høvlspåner på eller papir eller sådan noget eller lidt halm, så det røg godt. Når jeg så kom et stykke op i skorstenen, så blev jeg jo hysterisk, for det der var røg, og flammerne, de stod jo sommetider ud af rørene. Det var jeg jo ikke rigtig glad for, så jeg kørte ned og satte mig i bunden af skorstenen, og så kunne han ikke få mig op. Men så fandt han jo en skorsten engang, hvor røret det var så langt nede, at jeg ikke kunne dække mig under det. Så blev jeg jo nærmest vild, og så skyndte jeg mig gennem skorstenen med det resultat, at da jeg kom op i piben, så røg albuerne igennem den, og alle stenene

ned på gaden. Og så kom jo mester: »Se, hvad fanden er der nu i vejen?« »Ja,« sagde han, »jeg kunne ikke få ham til at stige, og så satte jeg lidt fyr på.« »Se, det skal du sgu lade være med,« sagde mester, »se, det kan jo inte nytte noget og ødelægge drengen på den måde og hele huset med.« Nå, så kom jeg ned igen, så sagde mester til mig: »Se, du kan gå med her over på hjørnet.« Der boede en bager, og det var en ret stor skorsten, den var på 4-5 etager. »Se, kan du nu tage og stige denne her skorsten. Der var engang en bagerdreng, der gik igennem den med kridtpiben i munden. Se, så skulle du også kunne gøre det, ikke?« Ja, jeg prøvede jo, og kom også helt op til selve piben. Den blev pludselig 24 tommer, og selve skorstenen var 18 tommer i firkant. Jeg stod på denne her afsats og prøvede, og det lykkedes mig også at komme helt op, og så råbte jeg jo ned, at jeg var igennem. »Det er godt min dreng,« svarede mester, »så kan du godt fare ned igen.« Og så farede jeg ned, og det gik glimrende; men lige så snart jeg havde den her lærekammerat med, så var det lige meget, hvor jeg var, så kunne han ødelægge det for mig. Nå, men så fulgte min mester med hvert sted, og så gik det glimrende. Men alligevel, så havde jeg jo fået huller på albuerne, huller på tærne og huller på knæene, og det gjorde jo ondt, især straks om morgenen, når vi skulle begynde. Så en dag, vi var blevet lidt tidligere færdig end ellers, siger mester til mig: »Se, skynd dig lidt og vask dig og gå så over og tag dit pæne tøj på. Se, så skal du gå ud med noget tøj i Ravnsborggade.« Jeg skulle gå hele vejen med en stor papæske med noget brudeudstyr i, og jeg fik også min konfirmationsparaply med for at beskytte den her æske; for det var øsende regnvejr. Og jeg gik, og jeg gik, og jeg gik, og det var ligesom det højre ben, det trak lidt over imod Sølvgade til og Klerkegade, hvor mine forældre boede. Og så tænkte jeg ved mig selv: du kan da altid gå op og få en tår kaffe. Og jeg kommer op og siger god dag. »Nå, god dag, Carl,« siger min mor, »hvordan går det?« Ja, så begyndte jeg jo at flæbe lidt og sagde, det ikke gik rigtig godt, og så viste jeg hende jo alle de her huller, jeg havde på albuer og tæer, og jeg tror også, der var en lille smule hjemve til stede, og så siger jeg: »Det er et forfærdeligt liv.« »Ja, men du kunne jo have blevet, hvor du var.« sagde min mor, »det er din egen skyld. Du var jo så stor i slaget den dag,

da du havde fået lærepladsen, så det var forfærdeligt. Men nu kan vi jo høre, hvad far siger, når han kommer hjem.« Ja, jeg gik jo og lurede lidt og snakkede med mine søskende. Nå, så kom min far hjem. »Ja, Carl, han er blevet ked af at være der i læren,« siger min mor så til ham. »Nå, er han det?« og så fik jeg et par flade øretæver, og jeg samlede min papæske sammen, og så fik jeg et puf, så jeg røg ned ad trapperne og slog faconen af den her bløde papæske, og min konfirmationsparasol, den fik jeg mellem benene, så den var blevet kroget. Da jeg nu havde fået samlet mig sammen og samlet æsken op, så sagde jeg: »Det skal du få betalt, din jyske tranlampe!« og så jeg ud af klappen, og så kom jeg jo langt om længe ud i Ravnsborggade med den her papæske. Da jeg så kom hjem, så var der kommet bud ude fra Ravnsborggade, at papæsken, den var fuldstændig ude af facon, og det, der var i æsken, havde taget skade af regnvejret. Paraplyen havde dryppet i den. Dårligt var humøret i forvejen, og så fik jeg en ordentlig singsalia: »Se, en anden gang, din lømmel, når du bliver sendt i byen, så har du at gå ordentligt og passe på det, du bliver sendt i byen med. Se, hvis det var rigtigt, så fik du en ordentlig røvfuld. Har du forstået det? En anden gang får du det. Se så at komme over og blive klædt om og kom herover med dit tøj igen.« Tøjet skulle hænge hos mester; for så risikerede han jo ikke, at man rendte sin vej. — Nå, der gik jo så en månedstid, uden at jeg kom hjem, efter at min far havde jaget mig ud; men så en søndag, så havde han pyntet sig med høj hat på og diplomatfrakke og var gået ud hos mester og havde fortalt det her om den lærekammerat, der var en lømmel. Hvad de havde talt om, ved jeg ærlig talt ikke; men han kom så over på kammeret, hvor jeg lå. Vi havde været på hårdt arbejde, og jeg havde haft den bestilling hele natten at råbe: »Hiv op!« Så da min far stod og ruskede i mig, så råber jeg: »Hiv op!« og det varede vist længe, før han fik liv i mig. Da han så endelig fik liv i mig, så kiggede jeg jo, og så så jeg ham med høj hat på, og så siger han: »Nu har jeg været ovre hos din mester og sagt sådan og sådan, og at jeg ikke vil finde mig i, at denne her lømmel, han mishandler dig; men er det så din mening, du vil med hjem?« »Nej tak, jeg kan godt nøjes med de prygl, jeg får her.« »Du behøver ikke at være storsnudet; for så kan du godt få nogle flere.« »Be-

Københavnsk mester med sine folk o. 1870. (Mester I. P. Eilstrup i Sølvgade).

wares,« sagde jeg, »det tvivler jeg ikke om.« »Nå, men er det så din mening, du bliver her?« »Ja, det skal være ganske bestemt.« Nå, så fik jeg 50 øre af min far til sådan lidt forskelligt. Imidlertid så kommer jeg jo over hos mester, og så siger han: »Se, hvad er det, du har voren hjemme og beklage dig. Du kunne jo bare have beklagen dig til mig.« »Ja, det plejer jo aldrig at hjælpe,« siger jeg. »Se, hvad er det for noget forbandet vrøvl, dreng? Se, du er jo stor og stærk nok. Du kan jo bare tage og slå fra dig igen. Han behøver inte at mishandle dig. Du kan jo bare tage og slå fra dig.« »Ja, det er meget godt; men det er vel ikke meningen, at vi skal ligge og slås på arbejdet.« »Nej, på arbejdet, det behøver det vel heller inte og være. Men når I er ovre på jeres kammer, så kan du jo mule ham.« »Nej,« siger jeg, »det bryder jeg mig ikke om.« Nå, imidlertid blev han kort efter svend, denne her lærekommerat, og dagen efter han var bleven svend, så kom han og sagde til mig, at jeg skulle sige

De til ham. »Tror du, jeg siger De til sådan en lort?« Så kom vi jo op og slås. Enden på det blev jo, at han kom over og beklagede sig til mester. Hvis ikke mester kunne få mig til at sige De til ham, så ville han ikke være der mere. »Nå, men så kan du skrubbe af. Jeg holder inte på dig.« Så stak han af, og så havde jeg fredelige forhold.

Mester var en gammel, hård negl. Skulle han fortælle om sig selv, sagde han altid:

Jeg er født i Grønnegade den 3. august 1836. Jeg har gået i fattigvæsenets skole, og jeg kom i skorstensfejerlære, da jeg var 8 år gammel. Se, det var dengang, man måtte bestille noget. Op om morgningen klokken 3 og på arbejde til klokken 12, og så skulle man i skole. I læren var kosteskiftet på rygstykkerne hvert øjeblik, og i skolen sad mester Erik løs. Se, det var tider, hvor man inte kunne sove sig sin lærdom til, sådan som I lømler kan nu til dags. Se, da jeg var udlært, så kunne det inte nytte noget, man ville gå og loppe sig herhjemme. Den gang måtte man ud i verden og se sig om. Ellers be man inte regnet for noget. Jeg var i Altona. Der var jeg i fem år, siger fem år. I 1858 kom jeg hjem for at stille på session; men jeg var inte stor nok, så jeg be jagen hjem for at vokse. Da jeg kom igen næste år, så var jeg også voksen, men se det var nedad. Jeg var nemlig been en tomme mindre. Så slap jeg for at springe soldat, og i stedet for blev jeg mester herude, hvor jeg er nu. Se, hvad fanden står du der og lurder efter dreng? Skal du have et par julenødder for at komme til dig selv? – Ja, kom man ikke væk i en fart, fik man en kno i hovedet, så det sang længe efter.

Skulle mester fortælle om sit ægteskab, sagde han:

Se, jeg har voren gift i over 50 år, men se jeg har sgu'nte opnået at holde guld- eller sølvbryllup. Jeg har nemlig voren gift tre gange. 25 år på 4 måneder nær med min første kone. Med hinner havde jeg 8 børn, 7 piger og min søn Harkorn (han hed Hakon, men mester sagde altid Harkorn). Han er selv mester på Nørrebro. Så var der min anden kone. Se, hun førte stramme tøjler. Der var flere vaner, jeg måtte ligge på hylden. Jeg måtte inte spille kort, og jeg måtte inte tage mig en snaps. Se, der var mange ting i vejen. Nå, lad det nu være glemmt. Hun klarede den inte i mere end 17 år, så gik hun væk. Min tredie kone, hinner har jeg voren

gift med i 12 år. Hun har selv voren gift to gange, så nu får vi se, hvem af vos, der er den mest sejglivede. Hun eller jeg.

Mesters andet ægteskab havde sat visse spor. Vi havde en del arbejde på spritfabrikerne i København, og der blev mester så tit budt på en snaps, men han sagde altid: »Nej, se, jeg nyder inte spiritus«. Så sagde arbejderne gerne: »Åh, skid være med det. Tag du dig bare en snaps.« Når han tog den, sagde han altid: »Se, det er den første snaps, jeg har fået i de sidste 7 år.« Men det sagde han hver gang i de 7 år, jeg var hos ham, så det salmevers kendte jeg ud og ind.

Han havde altså gået i fattigvæsenets skole nede i Bredgade, den sorte skole, hvor de lærte at stjæle med tærne. De blev kaldt jænere, drenge derfra. Og der var mange af de gamle skorstensfejere, der var jænere; for de drenge, der så dårligt, dem satte fattigvæsenet i skorstensfejerlære. Der var jo ikke noget at se efter inde i skorstenene. De, der var invalider, halte og pukkelryggede, kom i skrædder- eller skomagerlære. Da mester kom hjem fra Tyskland, slog han sig ned på Amagerbrogade. Det var dengang uden for København, så der var altså ikke tvangsfejning. Han fejede så i Sundby, Tårnby, Tømmerup, Viberup, Ullerup, St. Magleby, Dragør og Hollænder-Fælleden, hvor folk ville have ham. Men derudover havde han et halvt hundrede dampkedler inde i byen, som han fejede. Det var vist noget, han var begyndt på sammen med en tysker, da han kom hjem fra Altona, og som han siden havde holdt fast ved til stor ærgrelse for de københavnske mestre.

Efter kontrakten skulle mester sørge for kost, logi, klæder og renlighed – og gratis øretæver. Det sidste fjøede mester mundtligt til, og det overholdt han punktligt. Når han ville afstraffe os lærlinge, så ventede han, til vi var ved at klæde os om på værkstedet. Så kom han derned med et tyndt spanskrør og svippede os på den bare krop: »Se, her går jeg og behandler jer, I lømler, som om I var ens egne, og så har man inte andet end vrøvl og spektakel af jer. I skal komme til at ligne zebraer, hvis I inte gør, som jeg siger.« Og det gjorde vi.

Kammeret, vi boede i, lå på den anden side af Amagerbrogade. Han boede selv til leje i 106, efter de gamle numre. Når den gamle havde jaget os op om morgenen, så gik det i bar skjorte over Amagerbrogade og

ned i kælderen, hvor vi havde værksted og vaskede os. I kammeret var en seng til to, et havebord, en havebænk og en ræverød kakkelovn, der aldrig blev brugt, og vandet fra vaskehuset, der lå foran kammeret, det rendte midt igennem og ud i haven. Der var så fuldt af rotter ovre i dette her kammer, så de sad inde i væggen og trak halmen ud af sengen. Jeg havde samlet en hel masse gamle dåser sammen. Dem havde jeg på stolen ved siden af sengen, og når rotterne blev for slemme, så smed jeg sådan en hen ad gulvet. Så røg de rundt i alle retninger, sommetider over ansigtet på mig, så der var ikke rart at være. Da jeg havde været i lære et par år, flyttede mester derfra og købte en villa i Skipper Klements Allé. Der fik han værksted i kælderen, og jeg fik pigeværelset at bo i. Så det blev jo helt hyggelige forhold.

Vi havde jo kosten hos mester, og den bestod i reglen af 2 kryddere om morgenen og en kop kaffe, inden vi gik på arbejde. Så arbejdede vi fra kl. 4 om morgenen, til klokken den var 12. Så kom vi hjem og fik frokost. Den bestod i reglen af 2 stykker med leverpostej og 2 stykker med riveost, eller det skiftede sommetider med 2 stykker med spegepølse og 2 stykker med riveost – riveosten, den skulle vi have – og så fik vi et glas øl til. Hos elektrikeren havde jeg i reglen fået spist 12-14 stykker mad ved 9-tiden om formiddagen, så når jeg her kom hjem ved 12-tiden til de her 4 stykker, så kunne jeg godt have spist enden af fingrene med. Så sagde de andre til mig, jeg skulle bare gå op og bede om mere mad, og jeg gik op og siger: »God dag, jeg må vel ikke bede om et par stykker til?« »Jo, det kan du godt få, min ven,« sagde fruene, og så fik jeg et par stykker. De var dobbelt så tykke, som dem jeg havde fået. Nå, men de gik også ned. Så den næste dag, så fik jeg 4 stykker mad igen, men de var altså dobbelt så tykke, som de var normalt. Det gik igen den 3. dag, da gik jeg alligevel op og bad om et par stykker til. Den 4. dag, så fik jeg de her 4 så tykke, at jeg ikke kunne gabe over dem. Så grinte de andre, og så forstod jeg, hvad meningen var. Så kom jeg ikke op og bad om mere mad. »Nu lader det til, at drengen er blevet mæt,« sagde fruene. Middagen, den kunne gå an. Den var altid rigtig, og vi blev mætte af den. Så fik vi eftermiddagskaffe, men der var ingen sukker til. Det var en stor ære, når den gamle fandt et stykke

brunt kandis i et hjørne af vestelommen. Det havde han først selv gået og pattet på, så det var fuldt af lommeuld og alt muligt, men Gud nåde og trøste os, hvis vi sagde nej tak. Så fik vi altså denne her kop bare kaffe om eftermiddagen, og så om aftenen ved 7-tiden, der fik vi igen 4 stykker mad med spegepølse og riveost og en kop the, og så skulle vi over i seng. Maden, den blev serveret i køkkenet, der sad vi ved siden af komfuret. Kun frokosten fik vi på værkstedet. Mester var af den mening, at når vi var mætte een gang om dagen, så måtte det være nok. Vi skulle nok fodres, men ikke fedes. Vi kunne jo risikere og blive så tykke, at vi sad fast, når vi skulle ind i skorstenene. Men det hændte jo somme tider, at vi fik en drikkeskilling. Det første man gjorde, var at fare over hos spækhøkeren og købe et flækket franskbrød med tykt smør og skinke eller salt kød. Hele herligheden kostede 16 øre dengang. Jeg husker en gang, jeg havde været ovre og købe sådan et. Så stod mester på trappen, da jeg kom hjem: »Hvor har du voren henne?« »Ja, jeg har voren i byen for svendene.« Nå, de stod nede i værkstedet, og der var ingen vinduer for, bare hønsenet, så de kunne høre, hvad jeg sagde.» Det er bare løgn,« råber de så. »Hvad, lyver du, din æsel? Hvad er det, du har der?« Og så prikkede han mig på brystet. Ja, så måtte jeg jo frem med det. Det var sådan et dejligt, belagt franskbrød. Så tog han det og gik ind og åd det. Og det har jeg aldrig glemt ham for.

Tøjet skulle mester også sørge for. Da jeg kom i lære, så skulle jeg jo have et sæt skorstensfejertøj. Det var et sæt ravndugstøj. Det var klippet hos en træskomand på Amagerbrogade, så skulle jeg selv sy det, og jeg havde aldrig haft fat i en synål før. Så jeg stak fingrene, og jeg kunne ikke få nålen igennem, og jeg tog for store sting. Det var under en kyn-dig hånd, jeg lærte at sy. Det var fruén, hans 2. kone, hun havde været gift med en skorstensfejer, før hun blev gift med ham, og hun vidste jo, hvorledes skorstensfejerne, de skulle dresseres. Jeg blev altså sat til at sy dette her, men det mislykkedes helt og holdent, så de måtte sende det ned hos træskomanden igen og få det syet. Da det så kom tilbage, så skulle der sættes skind på. Det var spalt. Det var noget hårdt noget at stikke i. Men jeg skulle lære det, og jeg skulle på den igen, og jeg fik jo også en kinesertråd og et stykke voks til at vokse den med, og jeg skulle

jo sy, og jeg fik en syring på langefingeren, og jeg begyndte så småt, og jeg havde også en fladtang til at trække nålen igennem med; men så blev stingene for store, og så kom de for langt ind i skindet, og så blev de øjeblikkelig sprættet op, og så måtte jeg begynde forfra. Imidlertid havde jeg fået vabler på fingeren af syringen, og der gik hul; og jeg flåbede, og tårerne, de dryppede ned på tøjet, og det var en farlig elendighed; men langt om længe, så fik jeg da syet denne besætning på. Det var de her skindlapper, der skulle tage sliddet, når vi steg op gennem skorstenene. Dem, der sad på knæene, de kaldtes for *knæflikker*, og den her læderlap, vi havde på bagdelen, den kaldtes for *hinterflikken*, og den, vi havde på ryggen, den kaldtes for *pukkelflikken*, og dem på albuerne, det var *albueflikker*. På hovedet havde vi *en kepsel* for at beskytte håret. Det er en rund kalot. Den kan sys af lærred, men det bedste er pulden af en høj silkehat. Den bliver flået af efter sømmen og syet sammen igen, og så passer den så udmærket til håret. Den er så tæt, at den kan beskytte mod soden. Desuden havde vi drenge *en kappe*. Den måtte vi også sy selv. Vi lagde en tallerken på et dobbelt stykke lærred, så klippede vi efter tallerkenen, dog således at der blev en krave forned. Så blev den kastet sammen i nakken med nål og tråd, og så blev der sat to bånd i, som man bandt under hagen. Kappen blev kun brugt, når man steg skorstenene. Den hindrede soden i at løbe ind under kraven og ned ad ryggen. Når man kom ud af skorstenen, tog man kappen af og brugte den til at slå soden af tøjet med. Man kappede sig af. Så blev den lagt sammen og stukket op under *gorden*, bæltet, i den venstre side. Der var ikke ret mange svende, der brugte kappe. De havde vænnet sig til at have soden løbende ned ad ryggen. Ja, jeg gik nu også tit med kappe uden for skorstenene; for når man mødte en svend eller en mester, så skulle man som læredreng hilse og tage kepslen af. Det behøvede man ikke, når man havde kappe på. — Om halsen, der havde vi et tørklæde. Man lægger det op over munden, og slår det en gang til rundt om halsen, og binder det under hagen. Det kalder vi for *en munddug*. Det er den, vi bruger til at trække vejret igennem, når vi stiger en skorsten. Så trækker vi vejret gennem munddugen og puster ud gennem næsen. Det er for ikke at få sod i halsen. — Uldtrøjerne, vi fik udleveret hos

Københavnske skorstensfejersvende fotografet 1901 i gården til Tømmerkroen i Adelgade.

mester, det var i reglen dem ude fra Holmen, de blå og hvidstribede. Underbukserne, de var hjemmestrikkede, ret og vrang, af rigtig uld. Når vi havde haft dem på et stykke tid, og de havde været våde af sved, så blev de, så de kunne stå op. Så havde jeg altså det her ravndugstøj. Trøjen, den kaldtes *en kollert*, og under den havde vi en skjorte. Bukserne, ja, de havde altså ligesom kollerten disse her flikker syet på. Om livet havde vi et bælte, *gorden*, med messingspændet, *gordlåsen*, der på sven-
denes bælte var pyntet med to korslagte arbejdsjern eller en stige, 2 håndkoste, et arbejdsjern og en krone. Og om håndledene havde vi bundet *armbånd*. Det var som regel bare almindelig kridtsnor, der skulle hindre soden i at løbe ind. Så blev jeg oplært til at bruge *strifflinger*. Det var et par strømpeskafter, som blev trukket uden på de lange underbukser og bundet under knæene, for at underbukserne ikke skulle krybe op, når vi steg en skorsten. — Strømper, det var der ikke noget, der hed. En skorstensfejer er barfodet, når han stiger en skorsten eller går på et tag, og så er det lige meget, om det er sommer eller vinter. — På fødderne fik jeg et par fladbundede træsko, og disse træsko, dem havde jeg altid et farligt hus med; for de gnavede hul på vristerne, og de slog hul på knysterne, og de sled hul på hælene. Så var det engang, vi var kommet op til Hollænderbyen (St. Magleby). Jeg havde gået i snesjap hele vejen derop, glat var der, og våde var træskoene, og de gnavede mig på vristerne. Så blev jeg gal på de her træsko, så da jeg kom forbi gadekæret, så sparkede jeg dem ud i vandet og gik barbenet. »Se, hvor fanden er dine træsko, dreng?« sagde mester, da han så mig. »Ja, jeg forstår ikke, hvor de er blevet af; for de stod der henne. Mens jeg har været oppe i skorstenen, så var de væk. Jeg ved ikke, om det er drengene, der har spillet komedie med dem, men de kommer vel nok til veje.« Nå, jeg gik så barbenet hele dagen. Imidlertid kommer vi til at feje hos købmand Cornelius lige over for gadekæret. Mester står ude i butikken og får sig en rom, så siger købmanden: »Det er satan til dreng. Han har gået barbenet hele dagen her.« »Ja, se der er nogen, der har stjålet hans træsko,« sagde mester. »Det er løgn. Han sparkede selv begge træsko ud i gadekæret.« »Se, gjorde han det. Det var dog satan til lømmel. Se, nu skal han have sig en røvfuld.« Og mester ud i køkkenet og begyndte at ban-

ke mig. »Se, din løgnhals, du har jo sparket træskoene i gadekæret.«
»Nå, ja, det kan godt være, men de var jo ikke til at gå med.« »Ja, se det bliver værst for dig selv. Du kommer til at gå barbenet hjem.« »Ja, jeg har gået barbenet hele dagen, så kan jeg vel også gå barbenet hjem.« Men så var det blevet frostvejr hen ad aften, da vi skulle hjem, så jeg måtte gå ude i hjulsporene for ikke at skære fødderne i stykker. Da jeg så kom hjem, fik jeg en omgang til. Så sagde jeg til ham: »Jamen kan mester ikke trække så mange penge fra det, jeg skal have, når jeg bliver svend, så der kan blive råd til et par arbejdssko?« »Ja, se bevares, det kan du godt.« Så fik jeg besked på, at jeg kunne gå ned hos en skomager på Brigadevej, og han syede så et par sko til mig, et par rigtige skorstensfejersko, hvor kapperne og sømmene, de ligger udenpå, og med spænder, så man let kan få dem af og på. Så sagde mester: »Se, Gud nåde og trøste dig, hvis du kommer og beklager dig, nu når læderet, det brænder på fødderne.« »Nej, jeg skal nok holde kæft.« Det gjorde jeg; men det brændte jo i begyndelsen, det her syre, de bruger til garvningen af læderet. Siden da, da fik jeg altid lædersko. — Ja, jeg kan jo lige så godt med det samme fortælle, at svendene gik med høj silkehat. Det var tegnet på svendeværdigheden. Den blev kun båret på gaden, aldrig under selve arbejdet. Mange af svendene gik også med *spansk kappe*. Det var en jakke, den hang over venstre skuldre, og så var ærmet bundet til for-neden. Det hang frit ned foran, og det højre, der hang på ryggen, blev trukket frem under højre arm og stukket ned under gorden foran i højre side. Så kunne de have madpakke og brændevinsflaske i ærmerne, eller hvis de fik ½ pund smør eller sådan noget i drikkepenge hos en høker. Når de kom til arbejdet, så blev jakken lagt omhyggeligt sammen uden for køkkentrappen, og den høje hat blev sat oven på den sammenlagte jakke. Så var der altid krig mellem skorstensfejerne og tjenestepigerne; for skorstensfejerne svinede jo til i køkkenet. Når så pigerne kom ned om morgenen med natmøblet under forklædet, og skorstensfejerens høje hat stod i køkkenopgangen, så var det jo evig grin, hvis de kunne komme til at tømme møblet i den.

Nå, men tilbage til da jeg kom i lære. Da jeg så var blevet udstyret med det her flotte sæt tøj, jeg selv skulle have syet, så skulle jeg jo be-

gynde på arbejdet. Det første sted, jeg kom hen, det var hen i en stor, åben skorsten, og der blev der hældt en kassefuld sod ned over mig, så jeg kunne blive sort. Tøjet, det var jo hvidt, da vi fik det fra træskomanden. Så skulle man jo lære at stige en skorsten. Dengang steg vi alle skorstene, der kunne stiges. Det gav et par øre mere pr. etage. Det foregår i reglen på den måde, at man kommer op i en skorsten, hvor der ikke er ret meget sod i. Så får drengen besked på at krybe ind, og så kommer svenden bagefter. Når de så er kommet så langt ind, at svenden kan stå i bunden, så viser han drengen, hvorledes han skal sætte tærerne. Man sætter det ene ben med tærerne ind i det ene hjørne og det andet ben med hælen ind i det modsatte hjørne. Så sætter man knæet ind i hasen og spænder, så man sidder fast. Så strækker man sig og stemmer sig op. Så sætter man albuerne i hjørnerne og hænger i albuerne, mens man løfter underkroppen, og så spænder man på samme måde igen, og på den måde fortsætter man hele vejen op igennem skorstenen. Det kaldes *at stige med undersæt*. Man skal være varsom med, at en dreng ikke straks kommer for højt op, for så trykker han skorstenspiiben itu med albuerne. Den er jo gerne godt medtaget. Nå, det skal jo helst være robuste drenge, der går i sådan en lære; for efterhånden skal de jo i skorstene, hvor der er masser af sod. Så er svenden neden under drengen. Soden flyver op i næsen på ham og kildrer, og så vil han jo kigge, hvor langt han er oppe, så får han øjnene fulde, så begynder han at snotte og spytte, og så glider munddugen ned, og så får han sod i halsen, og så hænder det sommetider, at sådan en dreng bliver hysterisk og falder ned og hænger om halsen på svenden. Ja, så er der ikke andet at gøre – han skal jo lære det – så må svenden løfte ham for hvert tag, løfte ham med, når han går op, og hvis der er en smule fyr i, så skal drengen jo lugte til denne her røg. Nå, inden man er kommet helt op, så er man jo nødt til at fare ned igen. Så ser man jo, om man kan få beroliget drengen så meget, at han selv kan spænde fast. Vi skal jo nedad. Det går jo lettere. Han skal jo bare spænde med arme og ben og ellers lade sig glide så småt. Men det ender i reglen med, at man får ham omkring halsen igen, til man kommer ned, og så er han jo i reglen mere død end levende, når han kommer ud. Men det er jo bare en overgang. Han læ-

*Svende og lærling i gården ved skorstensfejrværkstedet, Stormgade nr. 25
(nu Nationalmuseets ejendom). 1890'erne.*

rer jo efterhånden at bruge munddugen og holde øjnene lukkede; for der er ikke noget at se efter, der er bælgmørkt i en skorsten. Efterhånden bliver han jo så dreven i at spænde, at han kan uden at have svend efter sig. Så går det glimrende, og så er han blevet vant til det, og så regner han det ikke mere for noget. Jeg kan huske fra min egen læretid, det var en hel fornøjelse, når vi kom ovenud af skorstenen og måtte *råbe ovenud*. Man vækkede jo hele kvarteret. Vi råbte *biraus* med et langt rullende r, og vi trak det så længe ud, som vi havde vejr til. Det var jo i reglen tidligt om morgenen, når vi fejede, så folk styrtede til vinduerne for at se, hvad det var, om der var sket en ulykke, eller blev begået et mord. Ja, det havde vi meget grin med. — Men der er jo andre måder at stige på. F. eks. kan skorstenen være så snæver, at man kan spænde med hælen på den ene side og knæet på det samme ben på den modsatte side, så løfter man skiftevis det ene og det andet ben og spænder fast. Så behøver man egentlig ikke at spænde fast med skuldrene eller armene, så

man kan feje med kosten over hovedet. Det kaldes for *at stige på knæ*. Så er der de meget vide skorstene, helt op til 1 m. De er vanskelige; for der kan man kun stige på de to sider. Der har man benene på den ene side, og så skubber man sig med hænderne bag på ryggen op mod den anden side. Det er meget vanskeligt.

Af værktøj, der har vi for det første et jern, vi går med på venstre skulder. Det kaldes for *et arbejdsjern*. Det er vort universalværktøj. Det bruges både som økse og som hammer og som skrabejern. Det bruges til at hugge fast sod af med og bejget sod, særlig i røgeriskorstene. Så har vi den kost, vi altid går med under venstre arm. Den kaldes for *en håndkost*. Den bliver brugt, når vi stiger en skorsten, så fejer vi med den over hovedet, så soden falder ned over os. I reglen gør vi to sider færdige ad gangen. Når vi stiger op, fejer vi de to sider, og så vender vi os, og så fejer vi de andre to sider, når vi farer ned. Glemte eller tabte en skorstensfejer før i tiden sit arbejdsjern eller sin håndkost, så måtte han give en genstand. Så er der *linen*, et treslået hampereb, hvori *linekost* og *kugle* hænger. Før i tiden var den i reglen 13 favne lang, men nu, da huse- ne er blevet højere, er vi vist oppe på 15 favne i øjeblikket. Linekosten, den bliver sat fast med et par hager mellem linen og kuglen. Kuglen, den hænger i løberen, som vi kalder det, og kosten, den sidder altså fast mellem løberen og linen. Kuglen, det var før i tiden gamle kanonkug- ler, der blev sat et øje i. Man har også brugt kugler fra modvægten i pe- troleumshængelamper. Kostene var 9 og 12 tommer. Nu har vi også 18 tommers koste, da vi ikke mere stiger 18 tommers skorstene. Kostene, bandt vi selv i værkstedet af birkeris. Vi havde også en kasse til at tage soden med. Så havde vi en lille stige, som blev brugt til at stille på pla- derne i de åbne køkkenskorstene, så vi kunne nå op til det nævnte styk- ke, hvor vi kunne begynde at stige. Det var altid den yngste dreng, der gik bagved med stigen. Vi skulle jo gå 6 skridt bag ved svendene, når vi var i lære. Det var også altid yngste dreng, der bar den store pumpekost, som vi havde med til skorstene, som vi af en eller anden grund ikke kunne stige, selv om de var store nok. Denne her pumpekost, den var sommetider lige så stor som den mindste dreng. Når vi gik på gaden, skulle vi holde os på kørebanen; for skorstensfejere måtte ifølge Køben-

havns politivedtægt ikke gå på fortovet. Det var nu ikke alle, der så så skævt til skorstensfejerne som politivedtægten. Den almindelige overtro var, at skorstensfejeren bragte lykke. Folk kunne godt prøve at tage et par ris fra vores kost i forbifarten, eller også klappede de 3 gange i hænderne og spyttede efter os. Helt vilde var svenskerne med skorstensfejrene, når de var ovre og forny deres lotterisedler. Så kunne de godt finde på at invitere en skorstensfejer på en genstand på et værtshus for at få held med sedlen.

Vi skulle bestille noget hos mester. Når vi skulle på arbejde i Dragør, så skulle vi op kl. 3 om morgenen, og så skulle vi bære hans brandstige fra villaen de halvanden mil, der var til Dragør. En mand i hver ende af stigen. Det var jo bælgmørkt. Der var på Amagerbrogade, så vidt jeg husker, 37 tranlamper fra Bommen og ud til Højdevej. De lyste jo ikke sådan som gadelygter nu til dags, så der var ret mørkt ud ad landevejen. Så ham der gik bagest og bar på stigen, han skulle holde mester i stoken; for den gamle var så nærsynet, så han ikke kunne se, hvor grøften var. Vi havde den gang en gammel svend, vi kaldte for Bønne-Lassen. Han holdt så forfærdelig meget af brændevin eller bønner, som vi kaldte det. Engang imellem så skiftede vi jo, når vi gik der og bar på stigen. Så havde den ene i reglen en pose kiks på brystet og den anden en pæglrom, og når vi så stod og skiftede, så skiftede vi også denne her flaske, og imidlertid så kyssede vi den lidt. Når vi så kom til Dragør, sagde mester om Bønne-Lassen: »Se, jeg kan inte begribe, han går jo og bliver halvfuld på vejen herop, og vi har inte voren inde nogen steder.« Ja, det kunne jeg heller ikke forstå, men slinger var der i valsen. Jeg husker engang, vi fejede i Dragør. Det var i et af de højeste huse. Det lå oppe til venstre. Der var 4 skorstene, der var 2 førstesale og 2 stuer, så vi fejede på den måde, at vi krøb igennem førstesalen, og når vi så kom op, så gik vi ned gennem stuens skorsten. Da jeg nu skal krybe igennem førstesalens skorsten, så siger fru: »Må den lille unge mand ikke få et glas likør?« »Ja,« siger mester, »se, en likør, det gør inte noget, når det bare inte er spiritus.« Jeg fik jo den likør, og den smagte godt, og jeg krøb igennem skorstenen og kom ned igennem stuens skorsten, og da jeg havnede dernede, siger så fru: »Der står et lille glas likør til

Dem.« »Tak,« siger jeg, og så tog jeg den, og det smagte også glimrende. Da jeg var færdig på denne side, så skulle jeg over på den anden side, og det gentog sig der. Jeg fik altså fire likører. Mester fik naturligvis også. Så skulle vi over og feje bagerskorstenen på torvet i Dragør. Da vi kom over torvet, siger mester, han løftede sine ben så underligt højt på de her toppede brosten, så siger han: »Se, det var sgu inte likør alt sammen. Se, det kan jeg da mærke.« Nå, ja, jeg synes ikke, jeg kunne mærke noget. Jeg var bare i godt humør. Det var fastelavns mandag, så næsten hvert sted, hvor vi kom, der havde de et glas kold punch og en æbleskive. Og når mester havde fået pengene, så skulle han jo have det her traktement, og så gik han, og så kom jeg og skulle tage soden ud, og så endte det jo med, at jeg også fik sådan et glas kold punch og en æbleskive. Med det resultat, at jeg havde fået en farlig fart på. Jeg behøvede slet ingen stige for at komme op på tagene, jeg krøb op ad nedløbsrenderne, og jeg rendte langs med rygningerne, og når der var nogen, der stod nede i gården og skældte ud, så kyssede jeg fingre ad dem, og jeg kørte på bagenden ned ad taget ned i gården. Husene var jo ikke så høje. Så hverken værre eller bedre, da vi skulle spise frokost, så siger mester: »Se, det går jo glimrende i dag. Se, der er fart over det i dag. Se, du vil vel have en bajer til din frokost.« Jeg havde aldrig fået andet end et glas skibsøl; men den dag fik jeg en bajer, og det gjorde det jo ikke bedre. Nå, for den sags skyld blev det heller ikke værre; for det gik i den her rivende fart hele dagen. Da vi skulle hjem, så skulle vi træffe svenden der ved Tømmerupsvej på Amager Landevej. Han havde været i Ullerup og Tømmerup den dag. Så siger mester til ham: »Se, god dag, Lassen. Se, hvordan er det gået hos Dem, har De godt med penge hjem?« Ja, han havde 4 kroner og nogle ører. Taksterne var jo ikke store dengang. »Ja, se Carl, han har tjent 23 kroner. Se, der er jo lidt forskel på det.« Og mester var jo i vældigt godt humør for det her resultat. Da vi så kom hjem, fik vi dejlige ærter og kogt flæsk. Jeg var jo sulten, så jeg spiste godt og gik i seng. Så om morgenen kl. 4, så kalder mester: »Se, klokken er mange. Vi har soven over vos.« Sådan råbte han hver morgen, og jeg svarede: »Javel, mester.« Og jeg hopper ud på gulvet, men da jeg får mig selv at se og mærker, hvordan det er, så har jeg ærter i hele

ansigtet, og håret, det strittede af ærter, og der var flæsk og ærter på pubebetrækket, og det havde jeg ligget og trillet rundt i, så det så ikke godt ud. Jeg prøvede jo at få det væk fra sengetøjet, men det gik ikke, så da jeg kom op til mester, så siger jeg, at jeg havde været dårlig om natten. »Siger du dårlig, siger du, dårlig, siger du. Ser du, du var skidefuld i går.« Nå, tænkte jeg, det sagde han ikke noget om i går, men det har han altså godt kunnet se.

Vi havde jo et halvt hundrede dampkedler i København og rensede hver 6. uge. Det var jo i reglen natarbejde eller søndagsarbejde, og de havde jo dårligt tid til at køle dampkedlerne af, så når vi kom om aftenen, var de mange gange i lag med at blæse kedlen ud, så når vi så skulle ind og regere i de forskellige kanaler, så var det bar ild, vi lå og arbejdede i. På vandværket, der havde vi 11 store kedler. Der var vi ude hver 14. dag at fejle 2 kedler ad gangen. Der var 2 kedler med 16 galways rør i, og der var 8 kedler med 12 galways rør og 3 med 10 galways rør og et stykke bølgekanal bagved. Når vi kom ind om aftenen kl. 10, så gik vi ind i sådan en kedel og fejede ildkanalen og sidetrækkene. Det varede fra kl. 10 om aftenen, og kl. 4 om morgenen så var vi færdige med ildkanalen og sidetrækkene. Så kom vi ud og spiste et stykke mad, og så havde vi underkanalen tilbage. Mester var altid selv med, sort, hed det sig. Han kørte asken ud, og når vi rensede underkanalen, så sad han udenfor og ravede med et brædt og fyldte sækkene. Det blev fyldt i sække. Når vi havde været på sådan en tur, var vi i reglen færdige, når klokken var 10 om formiddagen. Så var der ikke mere arbejde den dag, men vi var også godt trætte. Vi havde engang en svend, han holdt ikke meget af de kedler på vandværket, så han brændte den altid af, når vi skulle derind. Så skete det hverken værre eller bedre, da vi havde de to første kedler, nr. 1 og 2 kedlerne med de 16 galways rør i, så kom han heller ikke, og jeg lå der og arbejdede i nr. 1 kedlen som sædvanligt. Da jeg kom ud derfra, så siger mester: »Se,« sagde han, »nu er vi færdige med den, så begynder vi på nr. 2 kedlen.« »Næ, ikke i dag,« siger jeg, »for jeg er så radbrækket, så jeg ikke kan mere.« »Se, det bliver du sgu nødt til, ellers får du nogen på snuden.« »Ja, ja,« siger jeg, »nu er jeg for stor til at få på snuden. Det bliver altså ikke i dag.« Nå, imidlertid fik han besked

på, at kedlen skulle bruges, og at den skulle tændes op, når vi var færdige, så han var i en slem klemme; men det ville være et rent umenneskeligt arbejde for en knægt som mig, så jeg sagde nej, og at det ikke blev anderledes. Han gik jo så og filosoferede på det her, og så fandt han på at tilbyde, at hvis jeg tog den anden kedel, så ville han skænke mig et år af min læretid. Ja, det, jeg spidsede jo øre, og jeg ømmede lemmerne lidt, men jeg vidste jo, at han ikke var helt til at stole på, så jeg gik hen til fyrbøderne – der var altid 2 fyrbødere og 1 kultriller på vagt om natten på vandværket – og fortalte dem historien. Så var der en fyrbøder, der hed Henriksen, han sagde: »Det kan vi snart ordne. Vi laver en kontrakt med det samme. Vi har jo pen og blæk her.« Og der blev sat en kontrakt op, og de bevidnede, at mester havde skænket mig et år af læretiden, og så måtte jeg give en pægl og en flaske øl bagefter, og så gik jeg om bord i denne her kedel og blev også færdig med den; men det var ikke før klokken var en 5-6 stykker om aftenen. Da havde jeg været på arbejde fra klokken 10 den ene dags aften til klokken 6 den næste dags aften, så jeg sov godt oven på den historie.

Ja, der er mange oplevelser fra læreårene, men til sidst blev jeg udlært. Mester gav efter kontrakten et sæt tøj og en bowler, og så skulle jeg have haft 200 kr. for alt nat- og søndagsarbejde, men jeg havde i læretiden været så uheldig at knalde et par tagruder og sådan noget, så han havde trukket 75 kr. fra. Det var nu vist nærmest for det år, jeg havde fået eftergivet. Men jeg var i og for sig ligeglad, for jeg beholdt arbejde hos ham, og det var dengang vigtigere.

Da jeg nu var udlært, så ønskede jeg jo at blive optaget mellem svendene. De havde dengang foreningslokale på Tømmerkroen i Adelgade. De holdt kvartal en gang om året, hvor de optog nye svende. Det var den 16. juli 1902, jeg gik derind. Jeg kom og bankede på, og så blev der sagt værsgo'. Der sad så alle svendene i diplomat og med hatten ned i nakken, høj hat eller bowler. De røg alle sammen på lange kridtpiber, rigtig de lange, gammeldags kridtpiber. Så siger formanden: »Hvad vil du?« Så var det jo om at lægge ansigtet i ydmyge folder og sige: »Jeg ønsker at blive optaget i den ærede svendestand.« – »Ja, det ved jeg sgu ikke rigtig. Du kommer til at gå lidt udenfor, så skal jeg høre mine kol-

leger, om der er nogen, der har noget at udsætte på dig.« – Så måtte jeg jo luske slukøret ud igen. Da jeg havde stået et stykke tid udenfor, så kom den yngste svend ud og førte mig ind, og så måtte jeg gentage mit ønske: »Jeg anmoder om at blive optaget i den ærede svendestand.« – Så sagde formanden: »Nå, ja, nu har jeg talt med mine kolleger og – der er jo egentlig ikke noget i vejen for, at du kan blive optaget; men hvad er det, jeg hører, du har jo røget i din læretid!« – »Næ,« sagde jeg, »det tror jeg ikke; for det måtte jeg ikke.« – »Nej, men der er en, der har set, du har røget!« – »Ja, har det nu ikke været, at det var koldt, og så har det været min ånde, de har kunnet se?« – »Næ, det er løgn,« råbte en, »jeg har set ham med cigaret på!« – Nå, så du lyver ydermere. Det vil jeg sige dig, det er dyrt. Det koster en bolle punch.« – »Ja,« var der en anden, der sagde, »han har også haft en kæreste.« – »Hvad for noget, har han også haft en kæreste?« – »Næ, jeg har sommetider fulgtes med en dame, men det, det har ikke været min kæreste, det har –.« »Jo, lad bare være. Jeg har set sådan og sådan!« – »Ja, vi havde ellers ikke troet, du var så fuld af løgn. Det koster – –, det koster en omgang øl. Har du nogen penge?« – »Ja, jeg har vist en 4-5 kroner.« – Så grinede hele salen af det her; for jeg skulle mindst bruge 20 kroner. – »Nå, ja,« sagde jeg, »hvis jeg føler rigtig efter, så har jeg måske nogle flere.« – »Ja, men så skal du betale en bolle punch og så en omgang øl. Det må du være klar over.« – »Ja, så må jeg så se, om jeg ikke skulle have så mange.« – Nå, imidlertid så, så skulle jeg jo betale indskud i foreningen og noget til fanefonden og sådan noget lignende. Og da alt sammen var ordnet, så skulle jeg drikkes til. Så satte formanden kanden, velkomsten, frem til mig, og jeg greb efter den; men bisidderen eller formanden, han slog mig over fingrene og sagde: »Dig drikker jeg for!« Og så tog han en ordentlig slurk af velkomsten. Man holdt i håndtaget, og så løftede man låget med tommelfingeren, og så drak man. – Og så slog han i bordet, inden han drak, og sagde: »Så leve de gamle svende!« Og så slog han i bordet igen: »Så leve de unge svende!« Så var det min tur til at drikke. Jeg skulle jo så slå i bordet. »Så leve de gamle svende!« og så drak jeg. Og da jeg så havde drukket, så slog jeg i bordet og: »Så leve de unge svende!« Og så gik velkomsten hele bordet rundt. Der var nogle

med hængeskæg, og det dryppede jo engang imellem i den og – sådan noget lignende. Så fik jeg udleveret en lang pibe, lang kridtpibe. Den var der slynget et rødt silkebånd omkring, og der var stoppet både det ene og det andet i, så den var jo ikke til at ryge. Jeg hostede godt af det her, og så sagde jeg: »Der kan I selv se, at jeg aldrig har røget før!« Den her lange pibe kom jeg kun hjem med en lille stump af; for de andre morede sig jo med at sidde og slå til min med deres stumper. Den har jeg forresten endnu.

Efter optagelsen, så skulle man enten synge en sang eller fortælle en historie. Jeg fortalte denne her:

För många år sedan, då kom jag hem från Amerika til gamla Sverige. Då jag var kommen till Sverige, så ville jag träffa en gammal kamrat, som hetta Ola Persson; men ingen människa visste, var Ola Persson var bleven av. Jag träffar en gammal morlilla på gatan och jag sade till henne: »Goddag, goddag morlilla!« »Nä, goddag, goddag.« säger hon, »är det inte Kalle?« – »Jo, för all del. Det är Kalle. Jag är hemkommen nu till Sverige, och jag vill gärna träffa en kamrat, som heter Ola Persson.« – »Ja,« säger hon, »ja vete faen, var Ola Persson er bleven av, men Kalle, gå upp til pastoren och fråga honom.« »Jaha, kan hända det,« säger jag. Och jag kommer upp till pastoren och säger: »Goddag, goddag, hr. pastor.« »Nä, goddag, goddag, är det inte Kalle?« – »Jo, för all del. Det är Kalle. Jag är kommen hem nu, och jag vill så gärna träffa Ola Persson, min gamla kamrat.« »Ola Persson – ack – Ola Persson, han är nu i himlen.« »Säg mig en gång, hr. pastor, får Ola nog av brännvin i himlen?« »Brännvin! Aldrig får Ola något brännvin i himlen.« – »Då säger jag pastoren, känner jag Ola rätt, då blir han där min liv och själ inte rätt länge.«

Den faldt i god jord. Så blev der festmåltid bagefter – og festdrikeri. Der var ikke mange, der var helt ædru, når vi var færdige. Men så var man optaget som svend og drukket til og følte sig som en farlig karl, og så begyndte jeg at arbejde som svend – med 18 kroner om ugen.

